

Οι αρχές του επιτυχημένου ηγεμόνα κατά τον Μακιαβέλι

[Ορθοδοξία](#) / [Ηθική](#)

[Αγάπη Παπαδοπούλου, MTh](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <https://www.pemptousia.gr/?p=181556>]

Σε αντίθεση με τον Μ. Φώτιο, ο Μακιαβέλι αποσυνδέει την Εκκλησία και την ηθική από την άσκηση της πολιτικής εξουσίας. Ο ηγέτης όχι μόνο δεν πρέπει να είναι ηθικός, με τη χριστιανική σημασία του όρου, αλλά αν είναι ηθικός, σύντομα θα πάψει να είναι ηγέτης. Ο Φλωρεντινός φιλόσοφος έσπασε την ενότητα της θεϊκής με την εγκόσμια εξουσία. Συνέδεσε τους φυσικούς νόμους με τη λογική και την εμπειρία και όχι με τη θεολογία[144]. Δεν απαιτεί από τον ηγεμόνα του να είναι ευσεβής για να κατακτήσει την αιώνια ζωή. Αυτό αφορά τη θεολογία και όχι την πολιτική[145]. Ο Μακιαβέλι αντιμετωπίζει την πολιτική κάτω από το πρίσμα της αποτελεσματικότητας[146]. Για παράδειγμα, αντιλαμβάνεται το Μωυσή όχι ως ιδρυτή μιας θρησκείας, αλλά ως ιδρυτή ενός κράτους[147]. Από τις θέσεις του Μακιαβέλι διακρίνεται ο εγκοσμιοκρατικός χαρακτήρας του έργου του. Ο επιτυχημένος ηγεμόνας καθοδηγείται όχι από το θρησκευτικό δόγμα ή από τα

ηθικά παραγγέλματα, αλλά από την αυστηρά ωφελιμιστική επιλογή των μέσων που είναι κατάλληλα για τους σκοπούς του.

Ο Μακιαβέλι απορρίπτει την ταπεινοφροσύνη και την αδιαφορία των χριστιανών για τα εγκόσμια, για χάρη των αρετών της ανδρείας και της αποφασιστικότητας[148]. Προτείνει μια αμοραλιστική ηθική, σύμφωνα με την οποία ο ηγεμόνας πρέπει να ενεργεί αντίθετα από τα ανθρωπιστικά ιδεώδη, ώστε να διατηρήσει την εξουσία του. Θα πρέπει να μην είναι καλός, να είναι υποκριτής, να φαίνεται σπλαχνικός και καλοπροαίρετος, αλλά να μην είναι. Η συμπεριφορά του δεν θα πρέπει να καθορίζεται από τους κανόνες της συμβατικής ηθικής. Πολλές φορές ο ηγεμόνας θα πρέπει να ενεργεί αντίθετα με τη συμπόνια, την ανθρωπιά, την αλήθεια, προκειμένου να διατηρήσει την εξουσία του. Η αρετή κι ο πλούτος σπάνια πηγαίνουν στον ίδιο άνθρωπο. Τονίζει ότι οι άνθρωποι είναι κακοί[149], αφού ο άνθρωπος είναι καλός μόνο όταν είναι αδύναμος. Επίσης, λέει ότι το κακό πρέπει να γίνεται μια κι έξω, αλλά το καλό σιγά σιγά[150]. Ο Μακιαβέλι τονίζει πως η φιλοδοξία είναι τόσο δυνατό πάθος που όσο ψηλά κι αν φτάσει κανείς, δεν είναι ικανοποιημένος. Μόλις κυριαρχήσει σε μια πόλη ένας κυβερνήτης, θα πρέπει να σκεφτεί τι τιμωρίες θα επιβάλει.

Ο Ηγεμόνας εμφανίζεται ως το απόλυτο εγκώμιο στον Καίσαρα Βοργία και το πρότυπο του ηγεμόνα που ενσαρκώνει. Ο Μακιαβέλι γράφει : «επισκοπώντας τις πράξεις του Δούκα, δε βρίσκω τίποτε που να μπορώ να τον μεμφθώ, αντιθέτως αισθάνομαι υποχρεωμένος να τον προβάλλω ως παράδειγμα προς μίμηση σε όλους

όσοι ανέβηκαν στην εξουσία χάρη στην τύχη και στα όπλα των άλλων»[151]. Με αυτόν ως παράδειγμα, υποδεικνύει την κυρίαρχη θέση του ηγεμόνα μέσα στην πολιτεία. Ό,τι είναι ο Θεός για τη φύση στη θεολογία, είναι στο Μακιαβέλι ο ηγεμών για την πολιτεία. Βασική τέχνη του πολιτικού ηγεμόνα είναι αυτή του αρχηγού του στρατού, της στρατηγικής και της πειθαρχίας, της οργάνωσης και της εκπαίδευσης του στρατεύματος. Ο πόλεμος είναι μια προοπτική στην οποία πρέπει να θεμελιώνεται το κράτος[152]. Ένας ηγεμόνας δεν πρέπει να έχει άλλη φροντίδα εκτός από το να ασχολείται με τον πόλεμο, την οργάνωση και τη διεύθυνσή του, καθώς αυτό είναι το πιο σημαντικό καθήκον που προσδοκά κανείς από κάποιον που κυβερνάει[153].

Ο Φλωρεντινός συγγραφέας, επίσης, χρησιμοποιεί την προσωπικότητα του Καίσαρα ως πρότυπο ηγεμόνος προκειμένου να συμβουλέψει το νέο ηγέτη της Φλωρεντίας σχετικά με τη διοίκηση του κράτους. Σκοπός του είναι μέσω της μελέτης της ιστορίας να μάθει ο ηγεμόνας ποιες πράξεις των διάσημων ανδρών να μιμείται και ποιες να αποφεύγει, προκειμένου να πετύχει το επιθυμητό αποτέλεσμα. Γράφει: «ο ηγεμόνας πρέπει να διαβάσει την ιστορία και σε αυτήν να μελετά τις πράξεις των εξαιρετων ανδρών»[154]. Ο Μακιαβέλι ήθελε να παρουσιάσει έναν ηγεμόνα στον ιταλικό λαό ικανό μεν, αλλά σκληρό και αμείλικτο, που να κρατάει γερά τα ηνία της διακυβέρνησης, προκειμένου να ενοποιήσει την Ιταλία και να την καθιερώσει ως ενιαίο κράτος[155]. Ο συγγραφέας αναφέρει ότι όταν ένας ηγέτης είναι ικανός και χαίρει της εκτιμήσεως των διοικουμένων του, πρέπει να φροντίζει να το πληροφορηθούν όλοι οι εχθροί του, επειδή τότε κανείς δε θα τολμήσει να σκεφτεί να του κάνει κακό, αφού θα ξέρει πως αν του επιτεθεί, θα ατυχήσει. Αντίθετα, θεωρεί ότι οι ηγέτες της Εκκλησίας ούτε στην αξιοσύνη στηρίζονται ούτε στην τύχη, αλλά στους προαιώνιους θεσμούς της θρησκείας, οι οποίοι είναι τόσο ισχυροί και τέτοιας φύσης, που κρατούν τους ηγέτες και την εξουσία τους ακλόνητους, με οποιοδήποτε τρόπο κι αν αυτοί ασκούν την εξουσία.

(συνεχίζεται)

[144] Βλ. Γιώργος Ρούσης, **Το κράτος από τον Μακιαβέλι στον Βέμπερ**, ό. π., σελ. 30.

[145] Βλ. Marcel Prelot, Georges Lescuyer, **Histoire des idées politiques**, Ed. Dalloz, 1990, σελ. 258.

[146] Βλ. Simone Goyard-Fabre, **Philosophie politiques XVIe-XX siècle**, Ed. P.U.F., 1987, σελ. 65.

[147] Βλ. Ηλίας Μαγκλίνης, **Παρεξηγημένος αλλά και υπερεκτιμημένος; Αναλύοντας τον Μακιαβέλι**, πεντακόσια χρόνια από την έκδοση του «Ηγεμόνα», **Η Καθημερινή**, Κυριακή 2 Φεβρουαρίου 2014.

[148] Βλ. Anthony Quinton, **Ιστορία της δυτικής φιλοσοφίας**, μτφρ. : Ρισσάκη Δέσποινα,

εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα, 2005, σελ. 421.

[149] Βλ. Νικολό Μακιαβέλι, ό. π., ο Ηγεμόνας, μτφρ. : Μαρία Κασωτάκη, 24η έκδοση, εκδόσεις Πατάκη, σελ. 28, σελ. 96.

[150] Βλ. Νικολό Μακιαβέλι, ό. π., σελ. 59.

[151] Βλ. Μπέρτραντ Ράσσελ, Ιστορία της δυτικής φιλοσοφίας. Από την αναγέννηση στο Χιούμ, μτφρ. Χουρμούζιος Αιμ., Αρσενίδης, Αθήνα, σελ. 33.

[152] Βλ. George Faraklas, Machiavel, le pouvoir du Prince, Presses Universitaires de France, Paris, 1997, σελ. 89-90.

[153] Βλ. Νικολό Μακιαβέλι, ό. π., σελ. 83.

[154] Βλ. ό. π., σελ. 85.

[155] Βλ. Νικολό Μακιαβέλι, ό. π., σελ. 93-94.

<http://bit.ly/2Djdld9>